

## Внесок Р. А. Рейсса в судову експертизу та криміналістику

**Тетяна Кіпушева**

науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна,  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6178-103X>, e-mail: [kipushonoktv@gmail.com](mailto:kipushonoktv@gmail.com)

**Дарина Духненко**

науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна,  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2058-6032>, e-mail: [droolyndo@gmail.com](mailto:droolyndo@gmail.com)

**Інна Копитіна**

науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна,  
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6713-3995>, e-mail: [inna\\_190562@ukr.net](mailto:inna_190562@ukr.net)

*Окреслено життєвий і професійний шлях Р. А. Рейсса — піонера судово-медичної експертизи, фундатора Інституту кримінальної поліції в Університеті Лозанни (Швейцарія). Увагу акцентовано на значенні доробку цього видатного науковця для розвитку судової експертизи і криміналістики.*

**Ключові слова:** судово-медична експертиза; судова фотографія; криміналістичні методи; дактилоскопія; огляд місця злочину.

## The Significance of R. A. Reiss's Legacy for Forensic Science and Criminalistics

**Tetiana Kipusheva, Daryna Dukhnenko, Inna Kopytina**

*The paper discusses the life and professional path of R. A. Reiss, a pioneer in forensic medicine, founder of the "Institut de police scientifique" at the University of Lausanne (Switzerland). The significance of the work of this outstanding researcher for the development of forensic science and criminalistics is emphasized.*

**Keywords:** forensic medical examination; forensic photography; forensic methods; fingerprinting; crime scene inspection.

Рудольф Арчибальд Рейсс (нім. *Rudolph Archibald Reiss*; 1875—1929) — швейцарський судово-медичний експерт, публіцист і фотограф, доктор хімічних наук, професор Університету

Лозанни (Швейцарія), криміналіст, піонер судово-медичної експертизи, засновник Інституту кримінальної поліції в Лозаннському університеті — першої наукової поліцейської школи у світі [1].

Восьма дитина в родині вино-роба, Рудольф Арчибальд вступив на факультет природничих наук до Університету Лозанни, який успішно закінчив і де захистив докторську дисертацію з хімії «Дія лужних персульфатів» (фр. *L'action des persulfates alcalins*) [1].

Іще під час навчання Рейсс захопився фотографією, яка згодом посіла чільне місце в усіх його проєктах із судово-медичної експертизи. Він також викладав упродовж 4 років фотографічну справу в Університеті, а фотографічна лабораторія цієї установи має завдячувати своїм створенням та існуванням саме йому [1].

Р. А. Рейсс деякий час стажувався у відомого французького криміналіста і кримінального антрополога Альфонса Бертільйона (який застосовував методику антропометрії для ідентифікації особи злочинця, створивши систему ідентифікації за фізичними параметрами) [2], що дало йому змогу дослідити можливості фотографії у кримінальних розслідуваннях поліції й ознайомитися із системою ідентифікації злочинців за їхніми антропометричними даними.

На початку ХХ століття він очолював редакційні колегії журналів «Швейцарський огляд фотографії» (фр. *Revue suisse de photographie*) та «Швейцарський журнал фотографів» (фр. *Journal suisse des photographes*), навіть організував і провів у Лозанні конгрес Міжнародного союзу фотографії (1903) [3].

1902 року Р. А. Рейсс започаткував в Університеті Лозанни лекційний курс «Судова фотографія»,

а 1906 року обійняв посаду екстраординарного професора криміналістики (фр. *police scientifique*) у своїй *alma mater*.

Сім років потому він заснував у Лозаннському університеті Інститут криміналістики (фр. *Institut de police scientifique*) [1], у керуванні яким досяг значних успіхів — зокрема, у підготовці експертів і слідчих різних країн світу (Бразилії, Греції, Люксембургу, Румунії, Сербії та ін.). Рейсса також вважають одним із ініціаторів складання словесного портрета, який неабияк сприяв ідентифікації злочинців.

За результатами розслідування злочинів австро-угорської, німецької та болгарської армій під час Першої світової війни, учинених у Сербії проти цивільного населення та військовослужбовців, Р. А. Рейсс видав у швейцарській пресі «Звіт про звірства, скоєні австро-угорською армією під час першого вторгнення до Сербії» (англ. *Report Upon the Atrocities Committed by the Austro-Hungarian Army During the First Invasion of Serbia*), фактично — судово-експертний висновок, який став правовим підґрунтям для засудження дій військовослужбовців названих армій (щоправда, у Болгарії результати цього розслідування до сьогодні відкидають і ставлять під сумнів неупередженість Рейсса як експерта) [4].

У повоєнний час Р. А. Рейсс так само провадив активну криміналістичну та громадську діяльність — зокрема, продовжив свої наукові розвідки в Белграді, де було започатковано Поліцейську академію, згодом названу його ім'ям, а також брав участь у мирній конференції в Парижі (1919) [5].

За твердженням відомих фотографів нашого часу, Рейсс вправно послуговувався освітленням: його фотографії не лише відображають події кримінального характеру (судова фотографія) і воєнного часу, а ще й цікаві з позицій естетики.

Як одна з центральних постатей у розвитку світових судової експертизи та криміналістики Рудольф Арчибальд Рейсс заклав підвалини сучасної криміналістичної практики й методології, актуальні до сьогодні.

Р. А. Рейсс створив і запровадив систему криміналістичних досліджень, яка поєднувала різні наукові підходи для розслідування злочинів. Він зазначав важливість застосування науки й технологій для проведення кримінальних розслідувань, а також систематизував методи збирання та дослідження доказів.

Одним із перших він запровадив у практичну діяльність методику дактилоскопії, яка давала змогу ідентифікувати злочинців за відбитками пальців, і сприяв популяризації цієї методики (яка до сьогодні є одним із провідних криміналістичних інструментів для з'ясування особи підозрюваного) на міжнародному рівні.

Рейсс уважав огляд місця події одним із наріжних етапів у розслідуванні злочинів, тож суттєво підвищив його значення у криміналістичному середовищі. Він першим акцентував увагу на тому, що навіть найменший слід або деталь на місці злочину здатні стати вирішальними для успішного розкриття справи. Завдяки його наповнянням криміналісти почали уважніше ставитися до збирання та фіксу-

вання всіх можливих доказів на місці події.

Рейсс багато працював над удосконаленням методів судової експертизи, зокрема, розширив межі фізико-хімічного й біологічного аналізу доказів. Він охоче послуговувався новітніми науковими досягненнями для докладного вивчення речових доказів, що значно підвищило ефективність розслідувань.

Одним із перших він звернув увагу на важливість психологічних аспектів під час розслідування злочинів. Він досліджував мотивацію злочинців і вивчав психологію злочинної поведінки, що стало потужним кроком у розвитку психологічних методів у криміналістиці та сприяло формуванню судово-психологічної експертизи як важливої складової кримінальних справ.

Хоча Рудольф Арчибальд Рейсс був швейцарським криміналістом, його праці значно вплинули на розвиток криміналістики в усьому світі. Його підходи та методики адаптували під місцеві реалії й активно застосовували не тільки в Європі, а й в Америці, Азії та інших регіонах світу. Багато започаткованих Р. А. Рейссом принципів судової експертизи та криміналістики згодом набули статусу міжнародних стандартів.

Він активно працював над розробленням навчальних програм для криміналістів і сприяв професіоналізації цієї галузі, закликав до створення спеціалізованих навчальних закладів та курсів. Рудольф Арчибальд Рейсс підкреслював важливість навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів

у галузі криміналістики, що сприяло виникненню та розвитку більш ефективних і точних методів розслідування злочинів.

Одним із перших Рейсс звернув увагу на важливість інтегрування у криміналістику різних наукових дисциплін. Він зазначав, що для ефективного розслідування злочинів необхідно поєднувати знання з кримінального права, біології, фізики, хімії, медицини, психології й інших галузей науки.

Отже, внесок Рудольфа Арчибальда Рейсса у криміналістику й судову експертизу є надзвичайно важливим і багатогранним. Його праці заклали підвалини для сучасних криміналістичних методів і практик, якими активно послуговуються для практичних потреб розслідування злочинів і в судових системах по всьому світові. Він значно сприяв розвитку точних і науково обґрунтованих методів

розслідування злочинів, що змінило саму природу криміналістичної науки. Його підходи до розслідування злочинів до сьогодні залишаються актуальними.

### *Перелік джерел посилання*

1. Beaudoin F. Rodolphe Archibald Reiss: la criminalistique avant tout / Levental Z. Rodolphe Archibald Reiss. Criminaliste et moraliste de la Grande Guerre. Paris, 1992. 231 p. URL: <https://www.criminalistique.org/PantheonRAREiss.pdf> (дата звернення: 26.03.2025).
2. Chauvy G. Les Archives de la police scientifique Française: Des origines à nos jours. Paris, 2013. 188 p.
3. Historique de la Police Technique et Scientifique (PTS) / police-scientifique.com : web. URL: <https://www.police-scientifique.com/historique> (дата звернення: 26.03.2025).
4. Юридична енциклопедія. У 6 т. / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ, 2003. Т. 5 : П — С. 736 с.
5. Bauer P. Deux siècles d'histoire au Père Lachaise. Versailles, 2006. P. 110.